

819111 Ірмолой нотолінійний (без титулу). Рукописна книга. Західна Україна, 1739. 1°, 298 арк.

Переписувач та точне місце створення невідомі.

Склад рукопису: всеношне бденіє, Літургія, тропар недільний, Октоїх-Ірмолог, Подобни на осьм гласов, стихири Різдва Христова, стихири Богоявлення, стихири в неділю сирну, літургія Пржедосвещенних, стихири на інші свята, починаючи зі Страсної, у Велику суботу, Святого Духа, Петру та Павлу, Преображення Господня, Успенію пресвятої Богородиці. Кустоди та короткі тексти – вказівки до змісту – на полях, рукою переписувача, яким також наприкінці декількох гласів написано слово «Dixit» (скорочене від «Dixit Dominus», лат: «Сказав Господь», інципіт 109-го псалма), на звороті арк. 259 це слово у складі датованого напису переписувача: «Dixit. 1739...»; без цього слова дату поставлено ним також на арк. 157.

Напис: київський (вказано на арк. 3, 11–16).

болгарський (вказано на арк. 280).

Мова текстових складових церковнослов'янська.

Типи основного письма нотолінійний (у 5 ліній), ромбоподібна нотна літера, дрібний півустав, в'язь.

Лінійні розміри блока: 300×185×40 мм.

Блок некомплектний: втрачено титульний аркуш та кінець рукопису.

Обсяг: фактично 298 арк. Аркуші у лінійних рамках. Фоліація архівна кінця ХІХ – початку ХХ ст., чорнилом зверху (починається з цифри «2», одиниця, скоріш за все, була на втраченому титулі); помилки в фоліації: після арк. 3 нумерований пустий аркуш, далі арк. 6; між арк. 56 та 57 нумерований пустий аркуш. Арк. 57, 157, 158, 173, 174, 228 та звороти арк. 57, 122, 157, 158, 173, 174, 228 пусті.

Матеріали письма: папір другої чверті – середини XVIII ст. з філігранями на більшості аркушів, зокрема «Мальтійський хрест під короною» (над ним шар з хрестом поверху) (найбільш чітко на арк. 63 та 99), «Поштар» (найбільш чітко на арк. 187, 190); чорнило, фарба.

Зображувальні матеріали: фігурно-сюжетна заставка (Богоматір з Дитям і два янголи) на с. 260, орнаментальні заставки (декоративно-рослинні, з мотивами українського народного орнаменту) та композиції з ініціалами чорнилом, жовтою, зеленою, коричневою та червоною фарбами на арк. 2, 58, 94, 123, 159, 175, 209, 229; геометрично-орнаментальні кінцівки чорнилом наприкінці гласів. Заголовки (деякі в'язю) червоною фарбою, буквиці (малі ініціали) червоною фарбою. Подекуди графічні прикраси на літерах нижніх рядків тексту.

Оправа первинна не збереглася.

Згідно з проектом «Колекція українських ірмолоїв ХДНБ» проведено реставрацію і блок вставлено до нової оправи, виготовленої у ХДНБ у 2024 р.

Стан збереження блоку та оправи у цілому задовільний. Нижні береги аркушів 27, 28, 81, 89–92, 108, 109, 152–155, 188, 191, 217, 218, 278, 279 сильно пошкоджені; арк. 159 розірвано навпіл та підклеєно на арк. 23, 29, 68, 71, 84, 91, 108, 117, 123, 131, 133, 142–143, 148, 162, 163, 167–169, 195, 198, 199, 201–203, 205, 215–217, 221, 226, 227, 230, 247, 248, 250, 251, 252, 254–256, 258, 261, 266, 271, 173, 274, 289, 290 та зворотах арк. 2, 21, 23, 28, 29, 68, 71, 84, 91, 94, 103, 108, 117, 120, 133, 142–143, 148, 155, 157, 159, 162, 163, 167–169, 195, 196, 198, 199, 201, 202, 205, 206, 212, 215–217, 220, 222, 226, 227, 230, 239, 247, 248, 251, 252, 254–256, 258, 267, 270, 289, 290 темні плями.

Форзац простий.

Записи та позначки XVIII ст. пояснювальні до тексту (арк. 258 та ін.) церковнослов'янською мовою.

Місцезнаходження: ХДНБ ім. В. Г. Короленка, фонд документних пам'яток, колекція рукописних книг. Шифр 819111, інв. № а 64972. Інвентаризовано у ХДНБ 10.09.1951 р.

Попередні місця зберігання: Володимир-Волинського єпархіальне давньосховище, (кінець ХІХ ст., надходження від Івана Соботовича з м. Новий Вишнівець), Волинське єпархіальне давньосховище у м. Житомир, 1911 – середина 1910-х рр.; евакуація і зберігання у м. Харків, з середини 1910-х рр., зокрема, як можна припускати, у фондах Музею українського мистецтва у м. Харкові, 1920-і – початок 1930-х рр.

Джерела

1. Антонович М. *Musica Sacra* : зб. ст. з історії української церковної музики.– Львів : [б. в.], 1997.– 260 с. (Історія української музики. Дослідження; Вип. 3).
2. Цалай-Якименко О. Духовні співи давньої України: антол. – Київ: Музична Україна, 2000. – 219 с.
3. Цалай-Якименко О. «Літерні поміти» російських співацьких рукописів ХVІІ століття – різновид київської релятивної нотації / О. Цалай-Якименко // Зап. Наук. т-ва ім. Шевченка. – Львів, 1996. – Т. 232. – С. 41–58.
4. Ясиновський Ю. Візантійська гимнографія і церковна монодія в українській рецепції ранньомодерного часу. – Львів : Поліграф. центр Вид-ва Львів. політехніки, 2011. – 468 с. – (Історія української музики. Дослідження; Вип. 18).
5. Ясиновський Ю. Соціальна функція українських нотних Ірмолоїв / Ю. П. Ясиновський // Рукописна та книжкова спадщина України. – 1994. – Вип. 2. – С. 63–72.
6. Ясиновський Ю. Український нотолінійний Ірмолой як тип гимнографічного збірника: зміст, структура / Ю. Ясиновський // Зап. Наук. т-ва ім. Шевченка. – Львів, 1996. – Т. 226. – С. 41–56.

7. Ясиновський Ю. Українські та білоруські нотолінійні Ірмолої 16–18 століть: кат. та кодикологічно-палеограф. дослідження. Львів: Вид-во Отців Василян «Місіонер»; Київ : Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича НАН України, 1996. –622 с. – (Історія української музики. Дослідження; Вип. 2). Опис цієї пам'ятки: с. 384 (за № 743).
8. Клепиков С. А. Филиграни и штемпели на бумаге русского и иностранного производства XVII–XX в. – Москва : Изд-во Всесоюз. кн. палаты, 1959. – 306 с.
9. Мацюк О. Я. Філіграні архівних документів України XVIII–XX ст. / Академія наук України. Археографічна комісія. Інститут української археографії. Головне архівне управління при Кабінеті Міністрів України. Центральний державний історичний архів України у м. Львові. Відповідальний редактор Ф. П. Шевченко. – Київ : Наукова думка, 1992. – 352 с. – (Серія: «Проблеми едиційної та камеральної археографії: історія, теорія, методика». – Науково-довідкові видання з історії України).

Опис О. Я. Ісаєнко, І. Я. Лосієвського.